

naš Tajednik

nejedini broj 1.-Š

NEODVISNI GLASNIK GRADIŠČANSKIH HRVATOV

U OVOM BROJU:

- Ne će izumriti naša rič na Stinjaki!
- Zemaljski sud i mi Hrvati
- Sovjetska raketa na Misecu
- Pred tvrdimi razgovori u koaliciji
- Iz svitske politike
- Legija strancev nije čast Evropi
- Gradišće triha svoje električno društvo
- Tko će poslati prvoga človlka u svemir?
- Ča nam pišu naši štítelji:

XIII. lje to / br. 38

Beč, 19. septembra 1959

Rukopisi se šalju na naslov: Redakcion „NAS TAJEDNIK“ Eisenstadt, Postfach 26, Burgenland

Ne će izumriti naša rič na Stinjaki!

Na Generalnoj sjednici Hrvatskoga kulturnoga društva u Pinkovcu je naglasio predsjednik, da su neka naša hrvatska sela ugrožena u narodnom pogledu, a med njimi je imenovao i naše vridno hrvatsko selo na jugu, Stinjake.

Kako znamo, onde je zaključio sadašnji općinski tanač (Gemeinderat), da se odsle već ne će podučavati hrvatski jezik na osnovnoj školi sela. Tim zaključkom se je kanila na hladan način početi nasilna germanizacija našega sela, ko nam je svim poznato po svojoj lipoj narodnoj nošnji i po svoji mnogobrojni lipi pjesma i kroz svoje vrle junake i divojke, ke smo mogli viditi jur većkrat na naši narodni sastanki i pri svakoj proslavi u Zeleznu i drugde.

Čuli smo na dalje, da sadašnji općinski tanač ne zastupa sa svojim sedmimi predstavnikimi cijelo selo i volju cijeloga sela, nego da šestimi daljnji predstavnikimi sela bojkotiraju ov općinski tanač, ki je kanio diktatorski zabraniti daljnju naobrazbu u hrvatskom materinskom jeziku.

Sve nas Hrvate u Gradišću je bolilo, kad smo čuli za ov kratkovidan zaključak jednoga dijela stinjačkoga općinskoga vijeća, ar si mislimo, da su i to većinom Hrvati, ki su tako lako kanili odbaciti i zatajati svoju rodnju rič.

Tim već nas je ali veselilo, kad su davno po sjednici HKD u Pinkovcu došli predsjedniku petorica junakov iz Stinjakov i se tužilo, da nitko nije pitao zaista za mišljenje cijeloga sela i da se to sve čini tajno. Izjavili su hrabro, da se tim zaključkom još nije sprogovorila posljednja rič, i da nikako nije razumljivo, kako se more osramotiti cijelo selo pred svim hrvatskim stanovništvom.

Jur nekoliko dan kašnje su se zaista sastali katoličanski roditelji sela i se dogovorivali o ovom zaključku jedno-

ga dijela općinskoga vijeća (tanača) ter poslaši na zemaljsku vladu, kotarskomu nadzorniku i predsjedniku Hrvatskoga kulturnoga društva slijedeću odluku, ku donášamo ovde u originalu, na radost nam svim i na primjer drugim, da vidu, kako se je moguće poboriti na demokratski način u Austriji.

Društvo katoličanskih roditeljev, Stinjaki, Gradišće.

Broj: 135/95

Tiče se: Podučavni jezik na ovdešnjoj školi.

Gradišćanskoj zemaljskoj vladi — školsko odilenje u Zeleznu.

Društvo katoličanskih roditeljev općine Stinjaki — komu sliši najveći dio roditeljev kot člani — sastalo se je dne, 8. septembra u sjednici i zaključilo je, da energično protestira suproti zaključku općinskoga vijeća od 16. augusta 1959, ki se tiče podučavanja na ovdešnjoj osnovnoj školi.

Roditelji općine Stinjaki potribuju uz podučavanje na nímškom jeziku i najveće potpomaganje pri izučanju

materinskoga jezika i se pozivaju pri tom na član 7 Državnoga ugovora.

Stinjaki, 8. septembra 1959.

Predsjedništvo:

Grandits Rudolf, v. r. predsjednik;
Kirisits Marija, v. r. potpredsjednik;
Gregorich Karlo, v. r. farnik i duhovni peljač.

Svaki nenaravni pritisak i napad na naša, nam garantirana prava, uzbuditi će, kot se je to pokazalo na Stinjaki, i obranu od naše strani.

Zato neka bude svim onim, ki drimlju u narodnom pogledu, ov lip primjer roditeljev na Stinjaki putokaz, kako moremo obraniti sve ono, ča nam je drago, naš jezik i našu narodnost, suproti napada naših neprijateljev, bar iz ke strani se oni pokažu. Državni zakon nam daje nato svako pravo. Znamo, da u demokraciji samo on dostigne nešto, ki se giblje bori ili brani.

Za njihovo hrabro držanje u narodnom pogledu neka bude katoličanskim roditeljem općine Stinjaki na našem jugu najrsdačnija hvala svih svisnih Hrvatov po cijelom Gradišću.

Sovjetska raketa na Misecu

Naticanje med obadvimi velesilami oko Miseca je odlučeno. Sovjetskim stručnjakom se je ugotalo kot prvim, da pogađu svojom raketom naš stari Misec. Minulu nedilju u 10 ura navešer razbila se je prva človičja raketa na površini ovoga nebeskoga tijela, U času, kad je raketa pogodila Misec, bio je on od Zemlje udaljen oko 379.000 km.

Zanimljivo je, da stručnjaki skoro do kraja leta raketa nisu znali, da li će pogoditi Misec ili ne. U slučaju da se raketa ne bi bila zabila u površinu Miseca bila bi imala istu sudbinu, kako i prva sovjetska za Misec predviđena raketa. Ona bi bila naime od-

letila mimo Miseca prema Suncu i bi kružala oko njega kako patuljački planet. Uspjev je izazvao veliko veselje. Ali sovjetski stručnjaki su mirili oduševljenje Moskovljanov, neka sada još ne očekuju premnogov, ar još nij došao čas, da se pošalje i jedan človlak na putovanje u svemir. Još uvijek nij riješeno pitanje, kako da se povratni jedan takov svemirski putnik i živ na Zemlju.

I gledec na visti o letu rakete bili su Sovjeti vrlo pazljivi. Radio Moskva je u subotu na podne dao vist o ispalenju jedne višekratne rakete. Zadnje dio rakete je bio 1500 kg težak, u njem se je nalazila 390,2 kg teška kuglja s različitim instrumenti. Raketa da drži proračunani smir i da leti s brzinom (Nastavak na strani 2)

Narodni svetak u Pinkovcu

U našem izvještaju o veličanstvenom narodnom svetku u Pinkovcu izostao je iz nerazumljivih uzrokov ov dio:

Posle predstave Antuna Leopolda nastupio je Franjo Meršić, junak iz Frakanave, ki je u kratkom, žarkom govornu opomenjivao osobito hrvatsku mladinu, da stoji vjerno uz svoj rod i ne zapusti svoga hrvatskoga materinskoga jezika. Njegove zanosne riči popratila je publika živahnim božanjem. Bilo je viditi, da su njegove riči išle od srca k sreću.

Prosimo za razumivanje.

Zemaljski sud i mi Hrvati

Poznato je, da ima konačno i Gradišće od početka ovoga ljeta svoj zemaljski sud druge instancije, ada zemaljski sud (Landesgericht). Sudbeni dvor smješćen je provizorno u gradu Esterhazy u Zeleznu, dokle se ne izgradi potribna zgrada.

Za nas Hrvate u Gradišću ima ta zemaljski sud u Zeleznu dvostruko značenje. Prvo je ono, ko valja i za sve druge Gradišćane, naime da već ne tribaju putovati u Beč, kad ide za veće sudbene posle, nego to moru obaviti i u Zeleznu. Tim si prištedu ne samo mnogo truda nego i časa, a tim i novca. Drugo je pak pitanje jezika. Već pri otvornoj svečnosti u januaru ovoga ljeta naglasili su svečani govorači, da će se pri sudu zgledati i na nas Hrvate u jezičnom pogledu, ča smo sa zadovoljstvom zelji na znanje. Triba je samo razmisliiti ovo: svaki jezik, a osobito svako narječje ima svoje osebnosti u pogledu izraza. A budući da se pred sudom meine svaka pojedina rič takorečeno na zlatne vage, neophodno je potribno da sudac temeljito poznaje i ta jezik, kim se u tom kraju govori. Drugačije mu je samo teško moguće da najde istinu i brani zakon i pravo pojedinoga. Istina je, ta posao se more obaviti i putem tumača. Ali ovakov način ne more potpuno zadovoljavati, ar je ipak samo posredni. Ovisi naime od sposobnosti tumača i njegovo poznavanje narodne individualnosti, da li će se u dotičnom slučaju najti pravo ili ne. Mnogi naši domoroci su radi toga jur trpili u prošlosti.

Ove dane svečano je upeljan u svoje dužnosti sudac dr. Karl Sattler u svojoj novoj dužnosti kot predsjednik Zemaljskoga suda u Zeleznu. Dr. Sattler je razumio da stvori u kratkom času od osam masev sudbeni dvor, ki je preuzeo do sada na četire sudbene dvore razdiljene dužnosti. Kot sudac ima novoimenovani predsjednik Zemaljskoga suda mnogostranu praksu, osobito i na području gruntovničkoga prava. S vrhovnim peljanjem novosastavljenja gruntovnički stoji već deset ljet dugo u vezi s ovom našom zemljom. Ča ga pak čini osobito sposobnoga za svoju novu zadaću je činjenica, da poznava i hrvatski jezik. Budući da njegov namjesnik dr. Balász, rođen Gradišćanac, vlada madjarskim jezikom znači to, da je sada ne samo za nas Hrvate skrbljivo u jezičnom pogledu nego i za drugu narodnu manjinu u Gradišću, naime Madjare.

Ustoličenju novoga predsjednika Zemaljskoga suda u Zeleznu prisustvovali su uz ministra za pravosuđe i svi člani gradišćanske zemaljske vlade kot i druge ličnosti javnoga života. S drugimi pozdravljamo i mi Gradišćanski Hrvati novoga predsjednika dra Sattlera i se ufamo, da je tokom svoga desetljetnoga boravka u

Pred tvrdimi razgovori u koaliciji

U ponediljak ovoga tajedna sastao se je Koalicioni odbor na svoje prvo zborovanje po ljetni praznici. Išlo je za cijelu poređicu pitanjev i problemov. U utorak predložio je ministar dr. Kamitz Ministarskomu savjetu proračun za lje to 1960. Kako i u prošli ljeti tako ministar za financije nij ni ovo lje to voljan više izdati nego se more računati, da će dojtiti u državne blagajne. Dr. Kamitz je odlučan, da proračun za dojdueće lje to ne ide prik 42 milijardov šilingov, ar se i dohodak računata samo na 40 milijardov. Budući da potribovanja ministarstvov iznašaju više, dojt će naredno u tom pogledu do natezanja.

Ministar Waldbrunner potribuje jednu milijardu šilingov već za željeznice, a 500 milijuni za poštansku upravu nego obično. Isto potribuje i ministar dr. Bock daljnih 550 milijuni šilingov za gradnju autoputev. Da li će biti moguće ta potribovanja i uslišiti, to je nesigurno.

Za lje to 1960. se prorukuje, da će biti lje to visoke konjunktura. Već se sada čuti, da se trgovina znatno proširuje. Ravno zbog toga ne kanim ministar Kamitz da se proširi i proračun za dojdueće lje to, ar bi se tim, po njegovom mišljenju, ugrozio stabilitet šilinga.

Gradišću imao ista i priliku da upozna i nas kot ljude i narod. Tako poznaje sigurno i našu narodnu dušu i mentalitet, ča je od najveće važnosti u nastojanju za najdenje istine. Da ponovimo samo riči zemaljskoga poglavara Wagnera pri svečanosti: „Ništa ne more moral naroda više uzdrmati nego kad mora dvojititi u pravo i pravednost. Zbog toga se i tako pozdravlja, da novi sudbeni predsjednik poznava Gradišće i njegove stanovnike.“

40.000 ljudi će braniti Hruščova

Posjet Hruščova u Americi stavlja američku sigurnosnu službu pred velike zadake. Kako se javlja, pripravno je 40.000 vojaka, policistova i sigurnosnih činovnika od branu visokoga gosta iz Sovjetske Unije. Najveću brigu načina Amerikancom to, kako čedu prepričiti, da ki od gledaocev ne baci gnjilu rajčicu na glavu Hruščova. Da bi bili potpuno sigurni, pregledat čedu točno svako vozilo, ko bi mogao Hruščov upotrijebiti i svaki zrakoplov. Isto tako su se pregledali i svi stani i ulice, po ki će Nikita poiti, da je ni nije u nji ugnjazdio ki „buntovnik“. Još i zadnja divojka u kuhinji, kade se kuha jilo za sovjetskoga gosta, se je točno pregledala.

(Nastavak od strane 1)

od 11,2 km u jednoj sekundi, ka je i potrebna za let u svemir. U sobutu navečer ugodao se je i eksperiment s natriumovim oblakom, koga je raketa odbila pri letu od sebe. Ta oblak se u svitljim sunca rasvito i izgledao kot i rep jedne repatice. Ov rep su fotografirale i zapadne svjezdarnice. Da se je raketa razbila na Miscucu sviđičnjačenja, da su u nedilju navečer u 10 ura najedno prestale djelati radio-stanice u raketi.

Razumljivo da uoči sovjetskoga uspjeha vlada u Istočnom bloku veliko veselje. Ali i od američanske strani su došle čestitke. Da je raketa istrijljena ne na zadnje i iz političkih i propagandističkih uzrokov je jasno. U raketi se je naime nalazila i jedna zastava sa sovjetskim znaki. Kako se javlja, nosila se je briga, da ta zastava neuskodjena dojde na površinu Miscuca.

Raketa na Miscuc je bila takorečeno i pozdravni salut pred putovanje Hruščova u Americu. Govorilo se je o tom već duglje, da namjeravaju Sovjeti za tu priliku ča osebito. Slutilo se je i to, da čedu morebit pokušiti i prvoga svemirskoga putnika poslati u visinu. Ali to još triba svj čas. Sigurno je to, da Sovjeti ne bi bili ništa javili, kad bi se bilo pokazalo, da će biti pokušaj neuspješan.

Legija strancev nije na čast Evropi

Poznato je da Francuska triba uz svoje vlastite vojske još i druge, ke pak upotrijbljava najviše u svoji prekomorski kraji. Govora je o takozvanoj „Legiji strancev“ u koj se najdu iz tujdijh zemalj najviše takovi mladi dečki, ki su doma ča zakrivil i pak huknuli prik granice, da ne bi bili kažtigani. Ča je pak najljepše, svi ovi nalazu se navadno u starosti zdola 21 ljeta, ada još nisu punoljetni. Ali Francuzom to ništa ne pači, oni proglasu te mladiće jednostavno za punoljetne i tim je za nje sve u redu. Ovčas tribaju Francuzi legionarce najveće za svoj boj protiv alžirskih nacionalistova. Većina legionarcev dojde prez svake dvojbe iz Nimske. Računa se da ovčas služi oko 25.000 mladih Nimscev u toj vojski. Ali ima ih i iz drugih zemalji, i iz Austrije. Obično se izvabu mladi i nezreli mladići s obećanjem razuzdanoga života u tu legiju strancev, sve to se pak kašnje pokaže kot neistinito. Samo malo kada se ugodu komu legionarcu srično pobognuti.

Sudbina jednoga takovoga legionarca, ki je po rodu iz Olbendorfa u Gradišću, stala je ove dane opisana u

Iz svitske politike

Kina i Indija se natežu. Kako smo jur javili, prešle su kineske trupe na već mjesti granicu i su napale kraje, ke si svojiti Indija. Indijski ministarski predsjednik Nehru je upravio na kineskoga ministara vanjskih poslov Cuenlaja poslanicu i ga prošio, da potegne sve trupe iz pograničnoga područja. Rekao je, da mu se ov napad bez svakoga uzroka čini kot u 19. stoljeću i da kani Kina otkinuti od Indije već od 90.000 kvadratnih kilometarova, ča je duplo toliko, kot je Francuska. Sovjeti ne kanu boju u ovoj krajini i Hruščov je zamolio Cuenlaja, da prekinu svoje neprijateljsko držanje i da se dogovoru prije nego dojde do boja.

Jesensko glasovanje u Britaniji. Ove dane je dolučila britanska vlada, da će se održati ova jesen glasovanja za novu englesku vladu 8. oktobra. Jur je sadašnja vlada pet ljet u svojoj službi i tako je potrebno, da se 18. septembra luči i raspusti Doljni dom parlamenta. U Engleskoj vlada dosad samo stranka Konzervativcev, kad je bila najjača, a stranka Laboristova ili socijalistova je u opoziciji. Peljači Laboristova, Gaitskell i Bevan, ki su se nahajali u istočnoj Evropi su se odmah vratili u Englesku, da budu mogli peljati propagandu za dojdne glasovanja. Ova će biti samo tri tajedna, a to je za Englesku vrlo kratko. Gaitskell se nfa, da će doiti stranka Laboristova opet na peljajuće mjesto u državi. Novi parlament će se opet sastati 20. oktobra, a 27. mora biti sastavna i nova vlada.

Nemiran početak školskoga ljeta u Little Rocku. I na početku ovoga školskoga ljeta, kada po cijelom svitu idu dica u škole, se je mali gradić u USA Little Rock pokazao tim, da ne kani pustiti črne u škole skupno s bijelim. Tako su eksplodirale tri bombe, ke su napravile veliku škodu, ali ke nisu usmrtili nikoga. Iako se dosle ne zna, tko je nje podmetao, zna to svaki, da su od onih ljudi, ki se boru suproti ravnopravnosti črnev. Narod USA gleda velikim nezadovoljstvom u Little Rock, osebujno sad, kad se čeka posjet Hruščova.

Novi program nimskih socijalistova. Nimski socijalisti izdjelali su ove dane svoj novi program i ga predali javnosti. More se reči, da je to bila najveća senzacija, ar se ne najde od Marksa u njem skoro ništa. Tako se je jasno pokazalo, da su nimski socijalisti nastali gradjanska stranka. Velu med drugim, da se socijalizam naslanja na

bečki novina. Isti je počinio doma nekoliko nedjelov i pak pobognuo i se javio u francusku legiju strancev. U borbi u Indokini ulovili su ga komunisti, tako je došao na zadnje prik Kine u Moskvu. Odavle bi bio mogao putovati domom, kad bi se bio tko javio pripravnim, da nosi putne troške u visini od 5.700 šilingova. Ali nitko se nij našao. Ipak se od austrijske strani ne kani, da bude ta legionarac preostavan svojoj sudbini. Postoji izgleda, da će mu se ipak omogućiti povratak u svoju domovinu.

Budući da se legionarci u Alžiru sve već upotrijbljavaju i za svakojaka nečlovičja djela i za umorstvo, počinje sve više evropskih zemalj braniti svoju mušku mladinu od izvabljenja u francusku legiju strancev. Naročito u Nimskoj se hoće početi s velikom propagandom protiv imenovan legije. Hoće se postignuti barem toliko, da bi se Francuska odlučila da ne prima nepunoljetne mladiće u legiju strancev.

Polako se počinje i u Evropi spoznati, da su bojne krivice, ke se činu u Alžiru sramota za svu Evropu.

kršćansku etiku i na humanizam, pak dalje, da je naticanje u gospodarstvu najpotriebnije, a planiranje samo onde, kade drukčije ne ide. Nasilno gospodarenje lamlje slobodu. Mala i sridnja privatna poduzeća moraju se i na dalje obdržati, a država ne smi velika poduzeća spravljati sva u svoje ruke.

De Gaulle je za pomirenje u Alžiru. Ove dane će se sastati u Parizu skupćina francuskih podanikova, to je Francuska i 12 samostalnih republik u fran-

Zadržali su je u Čehoslovačkoj. Dva tovaruši, Walter Marković i Rudolf Piskaty kanili su dignuti nekoliko panjev u šumi blizu Bernhatstala. Kroz nju ide željezni zastor Cehov. Oni nisu znali, da je na ovom mjestu zastor skoro 200 m dalje na česku stran i zato su nje vojski zastavili, kad su bili oko 100 m daleko od žice ter je otpirili na drugu stran granice. Obadva su lanci povezali, dali im črne očalje i je razdružili. Sud u Brnu je jednoga, Markovića odsudio na 5 mjesec zatvora, a Piskatyja na 3 misece. Ov posljednji se je ove dane vrnuo opet preko granice u Austriju. Iako je austrijsko poslanstvo dalo iskiti za obadvi, im Čehi nisu dali nikakovoga odgovora. Austrijske novine pišu jako ogorčeno zbog ovoga slučaja i naglasivaju, da „prijateljski odnosi“ ke kani gajiti Česka prema Austriji, ne moru izgledati ovako.

Dva dane dugo pjevačica opere. 17 ljetna Nikole iz Frankfurta je mislila, da je za nešto više rođena. Ostavila je tajno očev stan i je poiskala neku prijateljsku obitelj, ali kad je nije doma našla, ukrala je 1800 marak (12.000 S). Tim novcem je prošla kupovati: moderni kofar, najnovije cipele, koktelopravu i veliku robu za večer. Najela si je u poznatom hotelu u Frankfurtu lipu sobu i je zapisala u iskaznicu hotela, da je pjevačica opere. Došli su dva buketa lipoga cvijeća, ke je pravda sama naručila i platila za se. Na drugi dan davala je autogramu u svom hotelu. Med gosti za nje autogramu nahajala se je zalibože i policija u civilu, ka ju je sobom zela. Tako se je zakončio nastup velike „pjevačice u operi“ u zatvoru.

Visokoškolci se grozu štrajkanjem. U jednoj rezoluciji pred javnošću zagrozili su se visokoškolci, da čedu štrajkati i već ne poiskati na dalje svoje škole, ako se ne predvidi u novom planu za dojdne ljetve već novca za izgradnju domova, za opskrbu u slučaju bolesti i za potpiranje stipendijskim nadarenih djakov. Naš parlament se ravno sad bavi tim zakonom i ministar za prosvetu je obećao, da će se dati za dojdne ljetve 45 milijunov za izgradnju domova i 22 milijune za potpiranje djakov, ki su toga vridni. Dvi trećine djakov mora si sad zaslužavati svoj novac za dalnje studiranje djelom. To je nepodnosljivo i to mora biti odsle bolje, ako kani država, da izobrazi dobar i vridan naraštaj.

Dragocijen prostirač na gnjoju. Dva mladići iz Beča, i to 18 ljetni L. Steinbauer i 25 ljetni L. Kratochvil su ukrali jedan dragocijen prostirač, koga su shranili u veliku posudu za primljenje smetlja. Ovu posudu su alji vozači za varoško smetlje prije, nego im se je ugodalo uzeti prostirač iz nje, spraznili i otpirili na gnjojniju. Obadvi su se dali za vozačem, da vidu, kamo će njega otpiriti. I zaista su smetlje ispraznili izvan varoša i ovde su oni svoj prostirač izgrebili i ga kanili odnesti, da ga prodaju. Neki drugi, ki imadu dozvolu za preiskanje varoškoga smetlja, vidili su to i je prijavili. Ravno kad su prostirač bili uč-

iskusom afroazijskom području. Ovo skupno tanaćenje neka pokaže pravi i najbolji put, kako bi se moglo postignuti pomirenje u Alžiru. Dosađnji vrhovni zapovjednik francuske vojske u Alžiru Henri Zeller, morao je ostaviti svoje mjesto i nasljeđuje ga general Andre Demetz. Misli se, da će se tim more prominiti u alžirskom boju. De Gaulle se je, kako je poznato, nahajao skoro cio tajedan u Alžiru i je obišao svu zemlju, da se osvidochi o sadašnjem položaju. Alžiri u pomirenom području su ga velikim oduševljenjem pozdravljali i ga prosili, da konačno dā mir cijeloj zemlji.

Novosti prošloga tajedna

stili, da se je blistao, došla je policija po nje i je prijavila sudu, kad su kradnju valovali.

Velik uspjeh Bečanskoga velesajma. Prošli nedilju zatvorio je Bečanski velesajam do protuljica svoje lese. Nabrojilo se je oko 660.000 posjetiteljev iz svih krajev svita. Neke velike firme su vešele, da su mogle zabilježiti dobre i dragocjene narudžbe. Najveć se je prodalo u Bliskij Istok osebujno teških strojev, obuće i prateži, tako da su neke tvornice zaposlene do drugoga ljeta. Veliko zanimanje našao je i kineski pavilon, ar je Kina pokazala svu svoju robu prvi put u Beču. Manje lipo je bilo da su plagirali austrijskih „Sturmfeuerzeug“, kim poslom će se još sud baviti.

New York u borbi protiv gangsterov

Kako i u svi velegrad tako imadu i u New Yorki varoški oci svoju brigu s kriminalnim mladići i polujakimi. To su navadno mladići, ki se boju djela i si pak ne znaju druge zabave nego da napadaju ljude, a pred svim ma de divojke. Broj zločinova, ke su počinili mladi ljudi, raste stalno.

Budući da si vlasti ne znadu drugačije pomoći, pripravlja se zakon, prema komu će biti svim mladim ljudem do neke starosti zabranjeno, da se za večer i noćno vrijeme nalazu na ulici. Kako se čuje zaposlili su u New Yorku za tisuć policistova više, da bi svladali teror polujakih. Ali to je nekako samo po danu moguće. U noćno vrijeme je nemoguće kontrolirati sve kute i ulice toga velegrada. Jedini spas se vidi samo u tom, kako već rečeno, da se preпови mladićem ulica za noćno vrijeme. Pravda misli se na to, da će se dovoljiti mladim ljudem samo onda boravak na ulici u noći, ako su u pratnji svojih roditeljev.

Beč na 9. mjestu u Evropi

Bilo je časov, početkom ovoga stoljeća, kad se je brojio Beč za New Yorkom, Londonom, Berlinom, Parizom i Tokiom med najveće varoše svita. Danas je sa svojimi 1.650.321 stanovnikom pao Beč već u Evropi na deveto mjesto za Moskvom, Londonom, Berlinom, Leningradom, Parizom, Hamburgom, Rimom i Madridom.

Uzrok leži u tom, da u Beču još uvijek umre više ljudi nego ih se narodi. Na pet slučajev smrti dojdju samo tri novorođenčca. Iz toga slijedi, da u Beču u kratkom času bio brisan iz liste milijunskih varošev, kad se ne bi ljudi iz sela neprekidno tamo selili.

Prema tomu se Beč more hvaliti na području motorizacije. Onde ima danas jur više motornih vozila nego dice. Na 1400 porodov u miscucu dojde oko 2000 novih motornih vozila. Ovčas je u Beču registrirano 250.000 takovih vozila. To znači, da dojde na svako treto bečko domaćinstvo jedno motorno vozilo, ili na svakoga četvrtoga Bečana u starosti med 18 i 65 ljet. Pravda ov broj nije stalan, ar motorizacija još dalje raste. Izgleda da se Bečani pri pitanju: auto ili dite? odluču najprije za auto. Dobra odluka?

iz uredništva

U zadnji tajedni primili smo priličan broj pisama od strani naših štiteljev, u ki su nam popisali svoje. To su bile u većini samo tužaljke. Po sebi se razumi, da se uredništvo raduje svakom pismu, ada i onim, kade se opisuje seoski život iako u negativnom smislu. Ali nažalost su sva ta pisma u većini „anonimna“ to znači u našem jeziku pisma od nepoznatoga pisca. Zbog toga ih i uredništvo ne more objavodati. Ovo nije samo kod nas običaj, nego to čini svako uredništvo bilo bar kih novin na svitu. I urednici moraju prema zakonu odgovarati za ono, ča pišu u novine. Osebito se to tiče onih slučajev, kade se jedan sujed trži na drugoga i ide za pravo. Pred kratkim dostali smo i jedno takovo pismo, u kom se svekrva tuži na mlade, kako nelipo s njom zahajaju. Ovakovi osobni posli niamaju nikakovoga nješta u jednoj novini, ar oni se tiču potpuno privatnih poslov. S njimi se more samo poiti na sud, ki će pak opet nazadpostaviti prekršeno pravo.

Bili smo silovani, da jednoč na široko rastumamo našim štiteljem, da zač ne moremo objavodati one prinosse, ki nam se pošaljju prez potpisa i adrese. Svaki človik, ki pošeno čini i piše, ta je i pripravan svaku dob odgovarati za svoje. Ar istina je samo jedna. Mislimo, da smo se u ovom pogledu razumili. Urednik.

Nastavak svečevanja na spomen Haydna

U septembru i to 20. nastavit će se svečevanje povodom Haydnovog spomen ljeta. Na ov dan će se dopodne u 10. ura u crkvi Milosrdne braće predavati njegova „Missae brevis St. Joannis de Deo“. Otpodne u 17 uri čut će se u Haydn-dvorani grada Esterhazyjevog drugi veliki oratorij „Ljetne dobe“. Očekuje se i kod oratorija „Ljetne dobe“ isto tako velik posjet ne samo iz Gradišća i Beča, nego i iz tudjih zemalj.

Kot zadnja svečanost predvidjeno je za 11. oktobar predavanje „Maše sv. svetih“, i orkestralni koncert.

Pobignuo s 14 kravami

Zato kad čedu njegov seljački dvor u kratkom času nacionalizirati, pobignuo je pred kratkim neki seljak iz Istočne Nimške u Zapadnu Nimšku. Da ne bi išao praznih ruk, dognao je prik željeznoga zastora sa svojom ženom i dvimi kćerkami u starosti od pet do deset ljet i svojih 14 krav. Sriočno je došao prik granice.

Gradišće triba svoje električno društvo

Sigurno će biti već i našem štiteljem poznato, da se Gradišće pravda s Dolnjor Austrijom i Štajerskom radi opskrbe zemlje s električnom strujom. Gradišće je kot jedina austrijska savezna zemlja bila do prošloga ljeta prez svoga vlastitoga zemaljskoga električnoga društva. Do tada je opskrbljivalo sjeverni dio dolnjaustrijsko društvo NEWAG, a južni dio štajersko društvo STEWEAG. Čim se je osnovalo i gradišćansko električno društvo, ko prema početni slova nimsškoga imena nosi kratki naziv BEWAG, počela su se i pregovaranja s Dolnjaustrijanci i Štajeri o preuzimanju električnih uređajev u Gradišću u vlasništvo BEWAG-a. Ali ti razgovori nisu imali uspjeha. Tada se je Gradišće vidilo silovano, da si pomore samo, pravoda na temelju prava. I zemaljski poglavar je naredio, da preuzmu organi BEWAG-a opskrbu Gradišća s električnom strujom.

Medjutim je prošlo šest masec i BEWAG je poslovaio na najveće zadovoljstvo stanovništva. Najprije se je ustanovilo, ča i kade je najpotrebnije da se počne djelati na pojačanju električne mreže. Postavio se je i velik investicioni program, a da se ni ne spomene poboljšanje za namješćenike u pogledu plaće i drugo.

Tada se je javilo ministarstvo za promet i električno gospodarstvo i na kraju naredilo, da mora sve biti na dalje itako, kako je bilo prije, to je, da se ima opet sve predati u vlasništvo NEWAG-a i STEWAG-a. Ovaj naredbi se po sebi razumljivo protiv Gradišće, ko se vidi potpuno u pravu.

Ča veli zakon u ovom pogledu? U ljetu 1947. zaključen je 2. zakon o podržavljenju, ki veli medju drugim, da je produkcija i razdiljenje energije zadaća saveza i pojedinih zemalji. Zemlje razdiljuju električnu energiju na svojem području prik zemaljskih društvo. Budući da Gradišće u času, kada je zaključen ta zakon, nij imalo svoje zemaljsko električno društvo, moralo se je stvoriti medjuvrimeno rješenje. U istom zakonu veli u toj vezi, da ima NEWAG i STEWAG tako dugo preuzeti dotične zadaće, dokle nima Gradišće samo svoja društva. Medjutim se je pak i osnovalo vlastito gradišćansko električno društvo, BEWAG, ko je pak početkom ovoga ljeta i preuzelo opskrbu zemlje s električnom strujom.

Razumljivo je, da su Dolnjaustrijanci u Štajeri protiv toga protestirali. I sada je ministarstvo za promet i električno gospodarstvo odlučilo u smislu protesta i naredilo, da ima BEWAG vratiti obadvim zemljam

uredjaje, ke je preuzeo, ar da si ih je krivično posvojao, a to zbog toga, kad da BEWAG nij zemaljsko društvo.

U Gradišću se drži takovo razumivanje zakona kot protivno ustavu i zato će se predati cijeli posao ustavnom sudu.

Na drugu kraj su se i zaposlenjki jednoglasno odlučili za BEWAG i su stupili u štrajk, ar ne moru nikako uviditi, da se opet broju med štajerske i dolnjaustrijske namješćenike. Oni potribuju, da se prizna je BEWAG kot gradišćansko zemaljsko električno društvo.

Tko će poslati prvoga človik u svemir?

Nije nikakova otajnost, da vlada med učenjaki i tehničari dvih najvećih sil svita naticanje i u pogledu na to, tko će poslati prvoga človik u svemir. Ča se tiče americkanskoga plana o tom se je jur mnogo govorilo i pisalo. Onde su već izabrali sedam mužev, ki se izobražuju za ta let. Najveće brige načinja učenjakom pitanje, kako čedu omogućiti, da človik u onom času, kada već ne djeluje na njega zemljina teža, ne bude kot pero letio u raketi simo tamo, nego da bi mogao ostati na mjestu. Pokušali su magnetskimi 10 kilogramov teškimi cipelami i drugim, ali uspjehi nisu bili najbolji. Gledeć vručine, ovde se je pokazalo, da je jedan od izabranih mužev podnosio kroz pet minut dugo vručinu od 250 stupnjev Celsiusa. Samo na vrhu nosa je zadobio mehur radi kuhanja tjelesnoga mastila. Neki drugi muž izdržao je za 16 puta višu težinu od svoje tjelesne. Amerika kani u dođućem letu načiniti prve pokuse s človikom.

Prema tomu se iz Sovjetskoga Saveza ne čuje o takovi plani. Ovde se javi samo onda ča, ako je uspjeh siguran. Ipak ne postoji na Zapadu nikakovo dvojenje, da se u Sovjetskoj djela sa svimi sredstvi na rješenju toga problema. Samo je pitanje: Kako daleko su jur Sovjeti? Neki peljajući americkanski stručnjak je mišljenja, da se u Ruskoj ovdas djela na rješenju jednoga od zadnjih problemov leta u svemir. Naime kako da se stabilizira let rakete, kad se opet povrtati iz svemira u zračne sloje. Čim to učinu moru i pokušiti prvi let človik u svemir. Americkanci su ovjereni, da su im Sovjeti u tom pogledu za nekoliko masec napred, ča je posvidočeno i raketom na Misec. Ali to ne znači, da čedu načiniti i prvi pokus, ar za nje je za mnogo teže najti pak raketu, kad se vrati iz svemira. Sovjeti moraju tako učiniti, da se raketa vrati prik Sovjet-

Vrepci ne ljubju plavu boju

Kad človik ide po seli, vidi ovde i onde u vrsti, kako pokušavaju ljudi da odvratu od svoga sadja ptice, pred svim pak vrebce. Ali do sada je svaki morao iskusiti, da se ravno vrebci malo maru za svakojaka strašila ili škretalje, nego oni zobaju i uoči njih dalje slatki sād na drivu.

Sada su u Ameriki nešto izvidili, ča more i našim seljakom u tom pogledu pomoći. Našli su, da se osebito vrebci boju plavoga papira. Ovo spoznanje su i odmah iskoristili. Obisili su na vrpcu nad gradicami papirne trake od kiručće boje. I zaista, vrebci se već nisu usudili doletiti niti blizu.

Tko će poslati prvoga človik u svemir?

ske Unije ili Kine. Neki americkanski stručnjak opet drži, da je Sputnik III u stanju, da odnese i jednoga človik u visinu. Ali stabilitet leta prvi povrtaku u zračne sloje da sačinjava za Sovjete jedan od najvećih problemov.

Medjutim se je počelo med velesilami i natezanje o pitanju, čiji je zapravo svemir. Prezident Internacionalne astronautične federacije Andrew Haley je izjavio, da bi se moralo osigurati, da bi Misec i druga nebeska tijela dobili internacionalni status. To znači s drugimj riči, da si ne bi nijedan narod smio posvojati na pr. Misec, iako dojde prvi tamo. Do sada se sovjetni ne kani upušćati u takove razgovore. Naredno se držu toga, da ako je njihova raketa došla kot prva na Misec, onda je Misec i njihov.

Minuli četvrtak došla je iz Amerike vist, da su onde po prvi put isprobali raketu, ka je predvidjena za buduće ga svemirskoga putnika. Let se je ugodaio iako ne točno prema planu. Bilo je predvidjeno da svemirski brod dojde oko 160 km visoko, onde bi se morao odbiti od rakete ka ga nosi i vratiti najzad na zemlju. Pri sudari sa zračnimi sloji letio bi svemirski brod s brzinom od 27.000 km. Zračno ribanje pomanjilo bi pak brzinu u toku od šest do sedam minut na 1100 km u jednoj uri. U 18.000 metarov visini bi se pak otvorili padobrani, ki bi smanjili brzinu pada na 320 km u jednoj uri, a onda bi se otvorio još jedan padobran, tako bi na kraju svemirski brod došao s brzinom od 9 km u sekundi doli na zemlju.

Kod prvoga pokusa je sve išlo dobro, samo prva raketa nij funkcionirala pravo, tako nij svemirski brod nij postignuo predvidjenu brzinu. Prema tomu je povrtaka na zemlju išao po programu. Svemirski brod su našli za kratko vrime u morju, vagao je 900 kg.

Eužen Kumičić:

UROTA

Zrinsko-frankopanska

(3. nastavak)

Bit će nešto grozno! . . . Zove ga, proseg ga pogleda, neka govori. Bukovački zadržta, sili se, začne glasom, kot da ga groznica tresse:

— Kneže, svitli ban Nikola bio je jučer u lovu blizu Čakovca, tako oko Nedelišća, s mnogimi hrvatskimi i ugarskimi velikaši. Malo pred večer vraćali su se u Čakovac, a jedan lovac doleti i veli, da je u šumi velik vepar (merist, kenja) i da je ranjen. Svitli ban okrene konja, da najde vepa. Ostali velikaši prođu dalje u grad. S banom ide samo jedan lovac, neki dečko, najđu ranjenoga vepa, još ga dva puta naranu, vepar uteče, u divljem bigu usmrti jednoga seljaka i rani malo onoga lovca, ki je bio s banom. Vepar pobigne u šumu Veliki

Otok, ban nagna za njim, najde ga u jednoj kaljuži, misli, da vepar izdiše, sjaše s konja i navalj nožem, a razdraženi vepar nasrne na njega, sruši ga, zavđa mu već ran . . .

— Kapetane! — kriknje Petar prigušeni glasom i raširi ruke.

— Oh, Bože! — zdahunu Katarina i Jelena.

Svf su blijedi, smučeni, svi su upiljili oči u kapetanovo lice. On sniži glas: — On ranjeni junak istrilji pištolju na vepa, ki pusti bana i uteče. Junak kriknje na pomoć. Prvi priteče plemić Gušić i banov sluga Anđjelo. Bilj su sričom u blizini. Operu banu rane. Gušić se popašći po kola, da bi odvezli bana u Čakovac.

— Jesu li rane teške? — zadržta Petar.

Bukovački štiti, debeli mu se mustačić potresuju, svi ga preplašeno gledaju. Pridigne glavu, tužno krne tamne oči na Petrovo lice, krupne mu suze proteču po licu.

— Kapetane! — primi ga Petar za desnicu.

Bukovački zajeca:

— Ravno kad je Gušić protekao po kola, svitli je ban . . .

— Umro? — prestraši se Petar.

— Slava mu! — trže se Bukovački.

— Oh, Petre! — vrisne Katarina prigušeno i primi u zagrljaj Jelenu.

— Oh, ubogi moj, mili moj brate!

— zdvojno se otkine iz Petrovoga srca.

— Sveti Bože, smiluj nam se! — zajeca Katarina.

— Umro je moj dobri stric Nikola!

Oh, strašne li smrti! — bolno zaplače Jelena.

Iva i Zora stali su uz oca i plakali. Rakoczy naslonivši se na jedan ormar pokrio je oči rupcem.

— Oh, slavni bane! Rano si pao u grob! S tobom srušio se je najsilniji bedem svetost vjeri Jezuševoj! Svitliti vječna svitlost! — izgovori dominikanac potdesnim glasom sklopivši mršave ruke i oborivši glavu.

— Moj brat, moj dobri Nikola mrtav! Joj, uboga otačbina! — zaplače Petar.

Vjetar je šumio oko kulov u mračnoj noći; kad bi preletio jači udarae, čuo se huk i cvilenje iz puškarнице.

AUF ZUCKER

nehmen Frauen den echten KLOSTERFRAU MELISSEN-GEIST besonders gerne. In den bewußten Tagen, wenn das Wohlbefinden gestört ist, bringt KLOSTERFRAU MELISSEN-GEIST ein angenehmes Gefühl der Erleichterung. Nur echt in der blauen Packung mit den 3 Nonnen.

Nur in Apotheken, Drogerien

Katarina se nenadjano trgnu, zamislj se, oči joj se zasvitu kroz suze strašnim svitlom, usne joj drču u stisnu se, obrve se stegnu. Pogleda silno Petra, pak ulovi Bukovačkoga za ruku, prigne se malo pred njegovo lice, zapita ga suhim glasom, važno i oštro: — Je li je zaistinu vepar osmrtio bana? — Rekao sam, ča sam čuo, a kako se je zaistinu dogodila ta silna nesrića to . . . to ja ne znam, — odgovori

DOMAĆE NOVINE

FRAKANAVA

Pogreb. Na Malu mašu sprohoden je od cijeloga sela starac Martin Meršić na groblje. Pokojni je bio kot muž pošteni jak od korena općenito cijenjen. 27 ljet je poslovao kot mlikar a uvijek na potpuno zadovoljstvo stanovnikov; uza to je skrbno peljao i svoje malo gospodarstvo, doklegod ga nije bolest privezala k postelji, s ke se nek u ljetno vrijeme mogao stati. Svoju dugu nevolju, ku je nosio kršćanskom strpljivošćum, pokraćivao si je šćenjem. Svaku zimu je dospio pročitati sve stare i nove hrvatske kalendare i novine, čakod ih je bilo u stanu. Umro je, većkrat okripljen sa sv. sakramenti, u starosti od 79 ljet. Bog mu dao vječni pokoj!

ZELEZNO

Pogreb. Nedilju, 30. augusta, umro je u Zeleznu i svoj okolici, da još i u puljanskom kotaru poznati krljačar Julius Ecker u 84. ljetu starosti. Pokojnoga pokopali su 1. septembra u nazočnosti velike množine ljudi na železanskom groblju. Za pokojnim žaluje žena mu Jozefa Ecker, rođ. u Velikom Borišćofu i jedina mu kćer Angela, sada jur udovica pokojnoga prof. Wimpera.

Pokojni je bio po rodu Ugar, ipak kot napredan človik nij imao niti najmanje protiv toga, da si žena kupi i čita sva naša hrvatska izdanja kot su to Tajednik, Crikveni Glasnik i sva druga izdanja Hrvatskoga Nakladnoga Društva.

Željimo mu miran počvak u Bogu a zaostavnim izgovarano naše iskreno sužalovanje.

VULKAPRODRŠTOF

Pogreb. Petak, 11. septembra umrla je po dugoj teškoj bolesti u 64. ljetu mlinarica Gizela Alojzija Pieler rođ. Treiber. Pokojnu pokopali smo nedilju, 13. otpodne na seoskom groblju u nazočnosti mnogo sprohodnikov iz sela i strani. Željimo joj miran pokoj, a zaostavnim izražujemo iskrenu sućut.

Do kraja 1960. novi novac

Do kraja 1960. ljeta imat ćemo u Austriji novi metalni novac. Ovčās izdaju se jur novi šilingi, ki su u boji žuti, od oktobra početo izdavat ćedu se novi 50-grošći, a dojdueće ljetu ćemo dostati nove petšilingaše od srebra.

Eigentümer, Herausgeber u. Verleger: Kroatische Verlagsgesellschaft, Verantwortl. Redakteur: Karall Johann. Druck: Typographische Anstalt. Alle Wien VII, Halbgasse 9. Vlasnik, nakladnik, izdavatelj: „Hrvatsko Nakladno Društvo“, odgovorni urednik: Ivan Karall. tiskak: Typographische Anstalt sv. Wien VII, Halbgasse 9. Pretplata na četvrt ljeta znaša 5 12.—, Na pol ljeta 5 24.—, Na ljetu dan 5 48.—. Pojedini broj stoji 5 1.—.

Bukovački, I u njegov očima zablista neka strašna misao.

Nitko već ne progovori ni riči, ali iz svih naglih i značajnih pogledov svi su se već bili ovjerili, izvan dice, da je sve obuzelo isto grozno nadijanje.

Petar Zrinski tužan, prignute glave, polako projde u svoje sobe, odmah za njim Katarina i Jelena, jedna za drugom. Katarina, držeći rukami; srce, rasplačena i sva pogunata pod teretom one grozne slutnje, hodila je tiho. Jelena, idući za majkom, sklopila je oči, a ruke su joj visile ispružene nemoćno. Za njim udalji se i dominikanac s dicom na druga vrata dvorane, a zadnji izajde Rakoczy. Još je vjetar šumio u črnoj noći.

II.

Kapetan Bukovački, kad je tako nadijanio došao iz Čakovca, sreo se je na stepenica s kapetani Malenićem i Frankulinom, ki mu se začudu, ar nih nij pravo ni pogledao, nego protekao na prvi kat, mrk i uzrujan. Odmah su pomislili, da se je dogodilo nešto neobično, pak su prošli na drugi hodnik, gde su se o tom razgovarali. Kapetan

Ča nam pišu naši štítelji:

Poštovani gospodine uredniče!

Ja sam si jur čuda puti najperzela, akoprem mi je ruka teška na pisanje i čuda falingov načinjam, da ću Vam odgovore dat na Vaše tužbe, ke štijem va Tajedniku jur tolikoputi, ar si preštem svaku rič pokidob da sam jur od mojih desetih ljet štítelj naših novin, kad bi neg došle svaki dan i kad bi nek bilo čuda svega nutri. Dostputi su mi i va teškom žitku na batrenje. One novine, ke se va našem selu dogodu, one se i va drugi seli stanu, svagdir je našalost nesrić, smrti navadne i traćične i svega drugoga. Ali ki će Vam to sve popisat i poslat? Nimamo papira doma, nimamo „kuli“ doma, a po njega pojti nij lazno. Paoni mali i veliki tako su obloženi s djelom kot još nikada. Se je mislilo, da će se sada kad se bude toliko djelalo s mašini, u tom će preminit. Ali suprotivno, Petak i svevkat rompotanji stroji, svaki kani imat sve najmodernije va stani i na polju, ljudi se kanu modernu opravljati, a sve to stoji čuda pinez, ter tako se mora djelati. Svako ljetu se parputa izmizni moda, ali naše dvojke kanu biti moderne, ter se mora i to spunit. Dica ne idu u školu s kusom suhogra kruha kot prije, nego s kolaćem.

A pak i još ča je, ča ljude straši da ne pišu. Ako gdo ča piše va novine, onda se to va selu brzo zvidi gdo je pisao, tomu se pak na zadnje još i dobro nazdivlju, velu: to nij bilo tako, a svaki pošteni človik kani imat mir. A toliko bolesti još nikad nij bilo na svitu kot ih ima sada, a sve to od preveće dobre hrane, sveneg već ljudi umre od predobroga jila.

Moramo reć, ov svit je jako lip. Sve je lipo zgradjeno (spavano), ako je jedan sam i on mora imat ekster-hižu, ar svako dite da mora imat samo svoju sobu. Izvana je sve najlipše, samo rožice i kitice, ali ča j' nutri va ti stani, moramo se pitati: Onde je doma laž i srda, oduravanje, jedan drugoga ne „lajda“, za stare ljude već nij mjesta va stanu, kad ti ljudi ne bi imali svojih rentov, bili bi onde, kade je petelj gospodar. Prije nekada držali su mladi stare, a sada držu stari mlade, ar mladi imadu sveneg premalo za kine ter izlete i za modu. Ča ćedu nek onda jist, kad im se zamiru šnicli ter „biršli“, onda ćedu naredno jist puže.

A i hištva se danas sklopu prez svakoga premišljavanja i odgovornosti. Mladi muži se držu za Turke i se pak i tako ponašaju. Po par mjeseci jur bižu na sud zbog rasipanja. Sirote žene ostanu i ne znadu, kako dalje. Tako se dava mladini najćemernija pelda. Se je onda čuditi? U svoji pro-

rokovani govori Sibila o svem tom, ča se danas događja. Ali to ne služi na opominanje, nego ljudi se tomu smiju.

I za našu hrvatsku rič je tužno, našalost mimamo viših hrvatskih škol, tako se pak naši studenti uču sve samo po nimšku, da na kraju ni skoro hrvatski već ne znadu ili ne kanu znati...

Mogla bi Vam još popisati cijele knjige, kako se kod nas va seli stoji. Ali ja mislim, da se ionako približavamo koncu, ki će današnjemu „Babilonu“ načiniti konac.

Zbogom, ostajem i nadalje vjerna štíteljica hrvatskih novin. B. K.

Zgora objelodanjeno pismo zaključuje vrlo zdvojno i negativno. Ono je zapravo gorak uzdisaj jedne prave naše hrvatske duše. Tako je i sve izrećeno gledano od vidika pisateljice. Na svitu je jur tako, da svaki človik sve gleda drugim očima. Sigurno je današnji svit u mnogom drugaćiji od negdašnjega. Ali človik ne smi samo gledati ponajzad, nego mora gledati i napred. Triba je pomoći, da se na svakom području najdu puti, ki peljaju u bolju budućnost. Naš čas će biti uvijek samo onakov, ča smo s njega napravili. Ako se damo prez svake samostalne volje rivati od ljudi i priliki, onda se ne smimo čuditi, ako nas na kraju i pogazu. Preporod, narodni i moralni, mora početi u obitelji, ka je srćima, odanle se pak mora proširiti i na sve narodne sloje. Ur.

Po 43 ljeti dostao kolajnu za hrabrost

Ove dane dobio je neki krćmar u Toplica kod Beča imenom Franz Wallner službenu vist, da mu je bila podijena u augustu 1916. po velikoj bitki kod Zapanova Velika srebrna kolajna za hrabrost. Isti človik do sada o tom nij ništa znao. Kratko po svom hrabrenom činu došao je u rusko zarobljeničtvo odakle se je stoprv dugo po kraju boja vratio domom. Njegov regiment peljao ga je u knjiga kot zgubljenoga. U času med boji nij bilo vojvačke službe i tako se Wallner nije javio, nego stoprv za vrijeme drugoga svitskoga boja morao je opet u vojsku. U ljetu 1945. došao je ponovno u rusko zarobljeničtvo, odakle se je isto vrlo kasno vratio. Kad je pak po postavljenoj nove savezne vojske prosio svoje papire, pokazalo se je, da je u ljetu 1916. bio odlikovan. Tako su mu sada poslali dotično pismo, prema kom ima sada pravo da dobiva dodatak za posljednje kolajnov.

— Ne govorite, ča nima smisla! — ukarao ga je svećenik.

— Djavolo, človik ne vidi u snu ravno na vlas neke stvari, kako se zbivaju na svitu! — zaljulja glavom Frankulin, koga su obično zvali Keke, ča dolazi od talijanskoga Francesco. On je jur mnogo ljet vjerno služio Zrinskim.

Kapetani su se tiho razgovarali s upraviteljem i sa svećenikom, a na kraju istoga hodnika naspravljalo se sobarov, sobaric, kuharov, različne dice. Svi gledaju one kapetane; jedni se čudu, drugi zivaju nehajno, ali svi su tu, ne bi li čagod čuli.

U to se pojavu Bukovački! Došao je s prvoga poda na prizemni hodnik, kapetani ga oštro gledaju, on im mahne rukom, neka idu za njim, pak svi stupu u prostranu sobu na istom hodniku, tiho, uznemirenoga srca.

— Grozna nesrića! — zdahne Bukovački.

— Ča je, Frane? — prestraši se Zmajilović, a drugi se zapanjeno pogledaju.

Bukovački im na kratki povi, kako je poginuo ban. U prvi mah su svi

Big iz sela sve jači

Dobar razvoj konjunktare i punozaposlenje peljaju i ovo ljetu do poviše'noga biga iz sela. Sadašnji položaj vidi se najbolje u statistični broji. Ovčas je još samo sedam od sto djelačev zaposleno u poljodjelstvu. U toku jednoga ljeta ostavilo je 11.800 nesamostalnozaposlenih poljodjelskih i šumarskih djelačev selo. Svi ovi naši su si zaposlenje pred svim u gradjevinstvu i u uzgostiteljstvu. U ljetu 1951. bilo je još 11 djelačev od 100 zaposleno u poljodjelstvu.

Budući da se triba sve više djelačev u različni struka, a već stoji samo malo muže va raspolaganje, vzoposlju se sve jaće i ženske. Krajem prošloga ljeta bilo je u Austriji zaposleno ukupno 788.000 žen i divovjak.

Zanimljivo je, da se sve više djelačev vzopslju kot namješćeniki (Angestellte). Današ je tako, da se i jedan velik dio stručnih djelačev jur pelja kot namješćeniki. Od 26.100 novih djelatnih mjestov bilo ih je 24.300 namješćenički. Više nego jedan treti dio svih nesamostalnozaposlenih u Austriji broji se jur med namješćenike.

Premdo sluzjetine

Pri brojenju svinj u juniju ovoga ljeta pokazalo se je, da je u najvažniji austrijski zemlja za produkciju svinj išao razvitak ponajzad. Prema istom času prošloga ljeta smanjio se je broj svinj u cijeloj Austriji za 68.700 ili 2.7%. Najjače je nazadovao broj svinj za klalo. Radi toga je i razumljivo, da već nikako nij bilo moguće opskrbiti domaće sajme sa svinjama iz domaće produkcije. Zanimljivo je, da konzum svinjskoga mesa raste osebito u ljetni mjeseci. To se ima pripisati pred svim i rastećemu turizmu. Mislilo se je nadomjestiti manjak sa uvoz iz istoćeuropskih zemalji. Ali ni odanle nisu došle potpuno potrebne kolićine. Radi toga su i cijene svinjskoma mesu dijelom naskočile i preše predviđjeni visinu.

Da bi se kako tako našao izlaz iz ovoga, bio se je prepovidao izvoz pitanoga (tovarenoga) govedjega blaga. No na početku ni to nij doneslo nikakovo olakšanje. Ako se i na dalje ne dozvoli izvoz pitanoga govedjega blaga more dojtii do toga, da se sniži cijena govedjemu mesu. Morebit da se tim ljudi opet počnu zanimati i za govedje meso namjesto samo za svinjsko, kako je to sada slučaj. To bi moglo situaciju malo poboljšati.

Prema brojenju u juniju nima se za sada računati s višom produkcijom svinjskoga mesa. Stoprv na protuljeće drugoga ljeta će domaća produkcija opet zadovoljiti potrebu. Ali suviška, kako u ljetu prije, ne će biti.

nimi, blijedi, poraženi, a zatim rastuzeni, obliveni suzami.

— O, Bože, na svemu Ti hvala! — zajeka Zmajilović.

Dugo su se razgovarali o trašnoj nesrići, pak se spomenu slavni činov bana Nikole, ki se je proslavio u zadnjem ljetu svoga života kot nikad prije. Njegova provala u Slavoniju, ka je još stenjala pod turskim kopitom, začudila je vas kršćanski svit. Bukovački, Malenić i Frankulin bili su pod njegovom zastavom i vidili su, kako je na juriš osvojio Breznicu, Bobovac, Pećuh i Segest. U samom Bobovu bilo je 12.000 ljetih Turkov Keko Frankulin, naglo mašuć rukami, prigibujući se na desno i livo povidao je Zmajilovicu i Smoljanovicu, kako su Hrvati zapalili glasoviti most na Dravi kod Osijeka: „Uh, da ste vidili ta most! Šest ljet ga je gradio Sulejman. Na mostu bili su hodniki, turmi, kule, a sve lipo nakićeno. Hej, kako je praksa ogran od kule do kule! Tko bi onda bio pomislilo, da će nas ban ovako poginuti? Eto, još nij ni pol ljeta, ča smo se vratili iz Slavonije.“

(Nastavak slijedi)